

ZAWÓD OFICERA W NOWYCH UWARUNKOWANIACH SPOŁECZNYCH NA PODSTAWIE RÓL PEŁNIONYCH PRZEZ ABSOLWENTÓW UCZELNI CYWILNYCH

Marcin LIBERACKI*

* *Institut Dowodzenia, Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych*
e-mail: *m.liberacki@wso.wroc.pl*

Artykuł wpłynął do redakcji 12.03.2013 r., Zweryfikowaną i poprawioną wersję po recenzjach i korekcie otrzymano w styczniu 2014 r.

© Zeszyty Naukowe WSOWL

Właściwe pełnienie roli przez oficerów Wojska Polskiego stanowi istotny element dotyczący budowy i utrwalania systemu bezpieczeństwa państwa. Badania własne autora wykazały, iż pełnienie tej roli społecznej jest traktowane przez absolwentów wyższych szkół cywilnych dychoomicznie. Z jednej strony to swoiste powołanie traktowane jest w kategoriach materialnych. Wykonywanie profesji oficera utożsamiane jest bowiem z posiadaniem wysokiego statusu i sprzyja kreowaniu opinii o godziwych zarobkach. Z drugiej strony, zawód oficera jest ujmowany przez pryzmat wartości niematerialnych, odnoszących się do patriotyzmu i etosu. Szczególnie te wartości sprzyjają właściwemu pełnieniu tej roli społecznej. Podjęta w artykule charakterystyka może stanowić, skromnym zdaniem autora, podłoże do analizy niezbędnych cech kandydatów do wykonywania zawodu oficera.

Słowa kluczowe: *zawód, oficerowie, rola społeczna, absolwenci szkół wyższych, Studium Oficerskie WSOWL*

WSTĘP

Rozwój nauki i techniki powoduje różnorodne zmiany, dotyczące wielu sfer funkcjonowania życia społecznego. Procesowi takiemu uległo również wojsko wraz ze stojącymi przed nim współczesnymi wymaganiami oraz występującymi na niespotykaną dotąd skalę zagrożeniami. Jak zauważył klasyk instytucjonalizmu Thorstein Veblen, (...) *instytucje zmieniają się i rozwijają. Instytucje muszą się zmieniać wraz ze zmianami sytuacji, ponieważ z natury swej reagują na bodźce, których zmiana sytuacji dostarcza. Instytucje społeczne to w swej istocie dominujące sposoby myślenia uwzględniające poszczególne warunki społeczne, poszczególne funkcje jednostki i społeczności¹*. Zmiany społeczne zmusiły system bezpieczeństwa państwa do zmian procesu kształcenia w uczelniach wojskowych. Nowy jego wymiar zakłada znaczny wzrost wymagań stawianych kadrze oficerskiej. Powinna ona być doskonale przygotowana do wypełniania

¹ T. Veblen, *Teoria klasy próżniaczej*, Warszawskie Wydawnictwo Literackie MUZA SA, Warszawa 2008, s. 160–161.

stojących przed nią zadań oraz nieustannie zwiększać swoje kompetencje. Armia prosperująca w nowej rzeczywistości musiała zatem na nowo określić zadania i funkcje dostosowane do standardów demokratycznego państwa i potrzeb wynikających z jego polityki obronnej². Proces jej przystosowania do nowej rzeczywistości społecznej nadal wymaga koniecznych zmian w systemie przygotowania oficerów, którego fundamentalnym elementem jest szkolnictwo wojskowe. Właściwie funkcjonujący system kształcenia i doskonalenia oficerów jest niezbędny do profesjonalnego wypełniania przez nich obowiązków służbowych w czasie pokoju, sytuacji kryzysowych i wojny. Odpowiedzią na to jest model przygotowania oficerów realizowany w Studium Oficerskim w WSOWL. Obejmuje on absolwentów wyższych szkół cywilnych, którzy po rocznym szkoleniu otrzymują oficerskie szlify.

Do rozważań przyjęto, iż *rola społeczna* to zespół zasad oraz wzorów postępowania określających zachowanie jednostki w powtarzających się i sprecyzowanych sytuacjach społecznych, wyodrębniających się z natłoku różnorodnych działań i czynności społecznych ludzi³.

Świadomy wybór zawodu przez absolwentów wyższych szkół cywilnych jest sumą wielu składników związanych z kwalifikacjami, odpowiedzialnością, zarobkami oraz prestiżem (statusem) profesji oficera Wojska Polskiego. Jedne odgrywają rolę inspirującą i w efekcie decydują o kierunku oraz sile wyboru, inne stanowią swoiste dopełnienie projektowanych aspiracji⁴. Pośród wszystkich funkcjonujących na rynku zawodów (...) *służba wojskowa zajmuje szczególną pozycję, w której państwo jest jej klientem*⁵.

Etymologia słowa *zawód* pochodzi od łacińskiego słowa *professio* (profesja) i oznacza (...) *wyuczone zajęcie wykonywane w celach zarobkowych*⁶. Na potrzeby artykułu zawód będzie traktowany zgodnie z podejściem zaprezentowanym przez Jana Turowskiego i oznacza (...) *zbiorowość ludzi wykonujących określone rodzaje czynności, ukształtowane w ramach społecznego podziału pracy według kwalifikacji przypisanych do ich wykonywania, ludzi mających świadomość pewnej wspólności spraw i poczucie własnej odrębności. Owa wspólność – jego zdaniem – obejmuje zagadnienia dotyczące warunków pracy, rekrutacji do danego zawodu, kształcenia, zarobków itd.*⁷ Zawód oficera w Wojsku Polskim zawsze stanowił swoiste źródło inspiracji w tworzeniu systemów wartości, w konstruowaniu wzorów i modeli osobowych. Często również służył do opisów etosu żołnierskiego jako pewnej odmienności ludzkich stylów życia. Oficer stał się szczególnym symbolem losów krajów i narodów. Uosobieniem takich cech i wartości, jak: wolność, ojczyzna, niepodległość, patriotyzm, męstwo, odwaga, honor,

² Zob. M. Kloczkowski, *Stosunki społeczne w szkołach wojskowych*, WBBS, Warszawa 1995, s. 2.

³ Zob. Z. Morawski, *Prawne determinanty pozycji, roli i statusu warstw dyspozycyjnych społeczeństwa Polski na przykładzie trzech organizacji formalnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2005, s. 24.

⁴ Zob. S. Jarmoszko, *Oficerowie Wojska Polskiego przełomu wieków. Zarys socjologii empirycznej zawodu oficera*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2001, s. 33.

⁵ *Kadra zawodowa Wojska Polskiego w procesie zmian instytucjonalno-organizacyjnych i społecznych*, pod red. W. Chojnacki, AON, Warszawa 2005, s. 43.

⁶ *Słownik języka polskiego PWN*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 559.

⁷ J. Turowski, *Socjologia. Wielkie struktury społeczne*, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2000, s. 197.

bohaterstwo, godność, zdyscyplinowanie. Można także postawić tezę, iż w polskich tradycjach kulturowych właśnie zawód oficera Wojska Polskiego jest najbardziej obecny w świadomości Polaków spośród wszystkich innych zawodów⁸.

Patrząc na powyższe, dostrzegamy, iż zawód stanowi istotny element w funkcjonowaniu człowieka. Stąd też stanowi źródło moich badań, szczególnie w kontekście jego wykonywania przez absolwentów wyższych szkół cywilnych, którzy podjęli decyzję o związaniu się z tą profesją. Zjawiska społeczne, których eksploracji się podjąłem, nadają zatem nowe znaczenie organizacji, jaką jest armia, oraz budowie i trwałości systemu bezpieczeństwa, w którym współuczestniczy nasze państwo.

1. METODOLOGIA PODJĘTYCH BADAŃ

Podjęte badania odnoszą się do zagadnień złożonych i niełatwych. Zdeterminowały zatem potrzebę użycia wielu metod badawczych, które, dzięki ich zastosowaniu, pozwoliły na uzyskanie możliwie najbardziej rzetelnych i bezstronnych, naukowo trafnych i użytecznych oraz funkcjonalnych rezultatów i konkluzji. Biorąc to pod uwagę, do rozwiązania problemów naukowych zastosowano następujące metody badawcze: analiza, synteza, wnioskowanie, analiza dokumentów oraz komparatystyka. Kluczową jednak metodą, którą wykorzystano w procesie badawczym, była metoda sondażowa oparta na badaniach ankietowych oraz wywiad swobodny. Jednakże badania sondażowe zostały poprzedzone zarówno badaniami pilotażowymi, jak i metodą obserwacji uczestniczącej. Dały one wiedzę na temat zjawisk zachodzących w grupie oficerów-absolwentów uczelni cywilnych w zakresie pełnionej przez nich roli.

Metoda sondażu diagnostycznego była realizowana za pomocą techniki badań ankietowych, narzędzie natomiast stanowił kwestionariusz ankiety (ankieta). Zastosowana technika uwzględniła wykorzystanie narzędzia – kwestionariusza ankiety, w którym użyto ustandaryzowanych pytań pozwalających na otrzymanie od badanej populacji jednolitych, znormalizowanych materiałów. Stworzone narzędzie uwzględnia zatem pewne zasady dotyczące jasności pytań, pozbycia ich dwuznaczności oraz odnoszenia się ich do sprecyzowanych problemów badawczych. Przy budowie kwestionariusza ankiety zastosowano pytania uwzględniające kafeterię (zamknięte), półotwarte – zawierające propozycje odpowiedzi, ale niewyczerpujące wszystkich możliwych odpowiedzi, oraz pytania otwarte. Te ostatnie najczęściej stanowiły uzupełnienie do pytań zamkniętych, szczególnie istotnych dla wyeksponowanych problemów badawczych.

Odnosząc się do drugiej kluczowej metody, w badaniach własnych, zastosowano wywiad pogłębiony, który miał charakter skategoryzowany. Oznacza to, że pytania zostały przygotowane wcześniej i zadawane były w kolejności przedstawionej w arkuszu. Takie podejście miało na celu ułatwienie uzyskania od respondentów danych istotnych dla badacza. Wywiady zostały przeprowadzone w sposób indywidualny oraz jawny.

Absolwenci wyższych szkół cywilnych biorących udział w badaniu pełnili role oficerów Wojska Polskiego na różnych stanowiskach w następujących instytucjach wojskowych: Dowództwo Garnizonu Warszawa, 1., 11., 12., 16. dywizja, 23. Brygada Artylerii, 6. Brygada Powietrznodesantowa, 1. Brygada Saperów, 2. Ośrodek Radioelektroniczny i wiele innych rozlokowanych na terenie całego kraju. Oficerowie pochodzili z jednostek rozlokowanych w małych, średnich i dużych garnizonach.

⁸ E. Szweđa, *Wzory osobowe oraz system wartości żołnierzy zawodowych WP*, WIBS, Warszawa 1998, s. 3.

Podczas prowadzenia badań wobec wszystkich badanych zastosowano identyczną procedurę, czego odzwierciedleniem był płynny i właściwy ich przebieg. Taki charakter prowadzonych badań miał bezsporny wpływ na zakres i jakość udzielanych odpowiedzi. Wskazując teren badań, autor dokonał określenia grupy respondentów, stosując metodę doboru próby opartą na dostępności badanych oraz doborze celowym.

Natomiast w czasie realizacji badań jakościowych przeprowadzono 38 wywiadów z grupą oficerów, która została wyodrębniona ze względu na kategorię miejsca pełnienia służby. Respondenci pełnili role oficerów w małych i średnich garnizonach, np. Braniewie, Gołdapi, Orzyszu, Międzyrzeczu, Świętoszowie, Wędrzynie oraz Wałczu. Zastosowany dobór próby, ze względu na przyjęte założenia wyodrębniające powyższe kategorie społeczne, miał charakter celowy. Populację generalną w przypadku badań własnych stanowiła całkowita liczba absolwentów Studium Oficerskiego wykonujących zawód oficera w jednostkach i instytucjach w Wojsku Polskim.

Rozważania naukowe uwzględnione w referacie oparto o badania własne, które przeprowadzono na próbie 518 respondentów-absolwentów Studium Oficerskiego WSOWL.

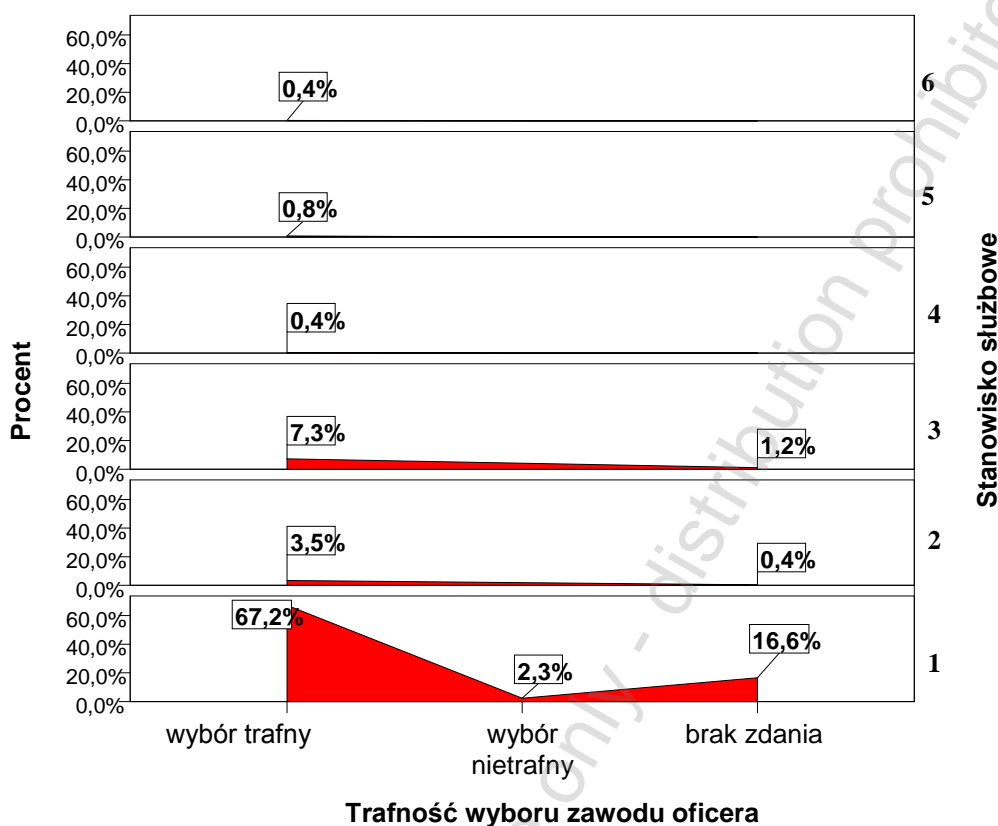
2. ZAWÓD OFICERA W NOWYCH UWARUNKOWANIACH SPOŁECZNYCH W ŚWIETLE BADAŃ WŁASNYCH

Zagadnienia dotyczące zawodu oficera Wojska Polskiego zajmują szczególne miejsce w badaniach odnoszących się do tego zjawiska. Istotną kwestię w zawodzie wojskowego odgrywa trafność jego wyboru. Jest ona istotna o tyle, o ile pozwala osiągnąć przekonanie spełnienia i satysfakcji. Ma ona wymiar istotny nie tylko dla jednostki, ale jest także pożądana z punktu widzenia instytucji. Nietrafny wybór może powodować znaczny dysonans we właściwym wykonywaniu zadań i pełnieniu roli oficera. Sytuacja taka może ponadto spowodować przenoszenie napięć i niepożądanych reakcji na funkcjonowanie jednostki w środowisku cywilnym.

Na podstawie zgromadzonego materiału empirycznego można ustalić, że respondenci dostrzegają negatywne strony związane z wyborem profesji oficera. Zdecydowana większość ankietowanych udzieliła odpowiedzi sugerujących, że wybór przez nich tego zawodu był decyzją właściwą. Odpowiedzi dotyczące trafności wyboru zawodu oficera w odniesieniu do zajmowanego stanowiska służbowego przedstawia rysunek 1. Około 80% respondentów (412 osób) zajmujących wszystkie stanowiska służbowe wskazało, że decyzja o pełnieniu tej roli społecznej jest słuszna. Rozkład odpowiedzi „trafny wybór” w grupach stanowisk służbowych przedstawia się następująco: dowódcze – 67,2%, logistyczne – 7,3%, sztabowe – 3,5%, dydaktyczne – 0,8%, wychowawcze – 0,4%, inne – 0,4%. Jedynie 2,3% respondentów (12 osób) udzieliło odpowiedzi, że wybór zawodu oficera nie był decyzją właściwą. Natomiast „brak zdania” ujawniło 16,6% badanych oficerów zajmujących stanowiska dowódcze, 0,4% – sztabowe oraz 1,2% – stanowiska logistyczne. Ogólnie odpowiedź tę wskazało 18,2% absolwentów wyższych szkół cywilnych (94 osoby).

Tak wysokie wskazania pozytywnej odpowiedzi w badanej kategorii mogą świadczyć o podejmowaniu przemyślanej decyzji przez oficerów-absolwentów uczelni cywilnych. Sytuacja taka wynika zapewne z właściwego ich rozeznania się w problematyce dotyczącej wykonywania zawodu oficera Wojska Polskiego. *Z perspektywy czasu sądzę, że byłam dobrze przygotowana i miałam pełny obraz służby w wojsku, dzięki mo-*

jemu ojcu, który również jest oficerem. Dlatego z pełną świadomością dokonałam takiego wyboru (porucznik, 28 lat).

Legenda:

- 1 – dowódcze
- 2 – sztabowe
- 3 – logistyczne
- 4 – wychowawcze
- 5 – dydaktyczne/dydaktyczno-naukowe
- 6 – inne

Rys. 1. Trafność wyboru zawodu oficera *versus* stanowisko służbowe

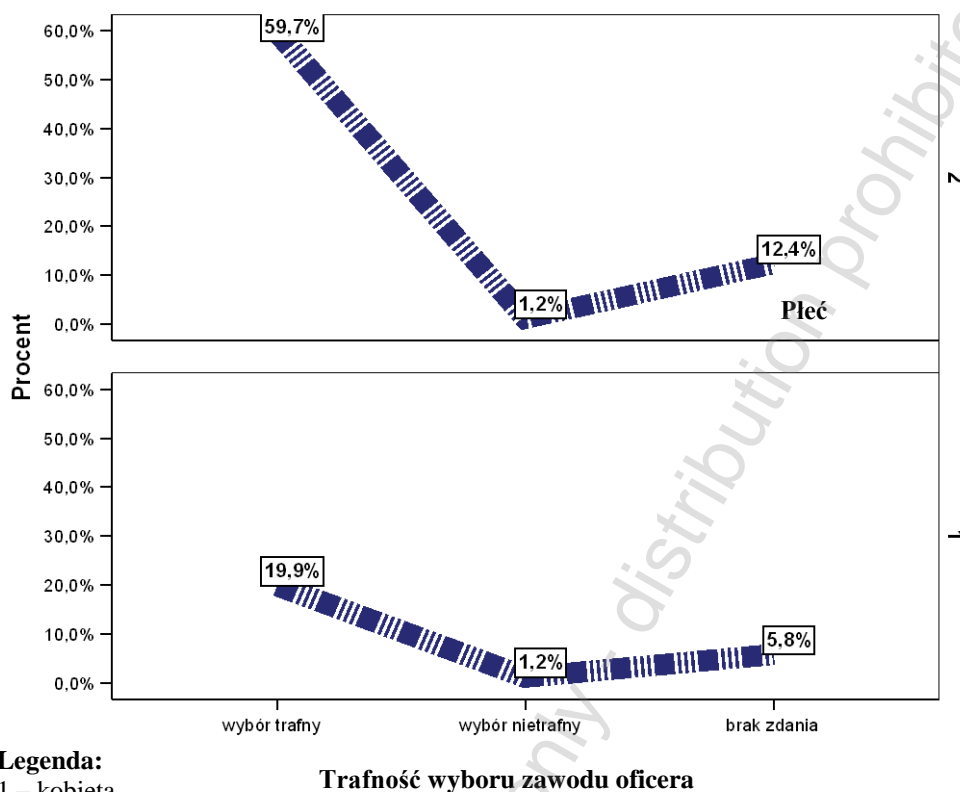
Źródło: Badania własne, Wrocław 2009–2010 (N = 518)

Dojrzałość podjętej decyzji zależy także od wykształcenia oraz względnie sprecyzowanych celów, jakie chcą osiągnąć respondenci. Utożsamianie się z tą profesją, poprzez wyrażenie opinii o trafności jej wyboru przez 80% respondentów, jest dobrym prognostykiem na przyszłość. Tak wysokie wskazanie pozwala przypuszczać, że różnorodność funkcji pełnionych w ramach zawodu wojskowego nie stanie się przeszkodą do właściwego jego wykonywania.

Oceniając pełnienie roli oficera, nie sposób nie dostrzec czynników dotyczących trafności wyboru tego zawodu w odniesieniu do płci, co zaprezentowałem na rysunku 2.

Około 60% mężczyzn, w stosunku do wszystkich osób uczestniczących w moich badaniach, wskazało, że wybór profesji oficera jest decyzją słuszną. Stanowi to 309 spośród 379 wszystkich uczestniczących w badaniu mężczyzn (81,5%). Blisko 20%

(103 ze 139 ankietowanych) pań w kontekście przebadanej populacji utożsamia się z „trafnym wyborem” tego zawodu.

Legenda:
1 – kobieta
2 – mężczyzna

Rys. 2. Trafność wyboru zawodu oficera versus płeć

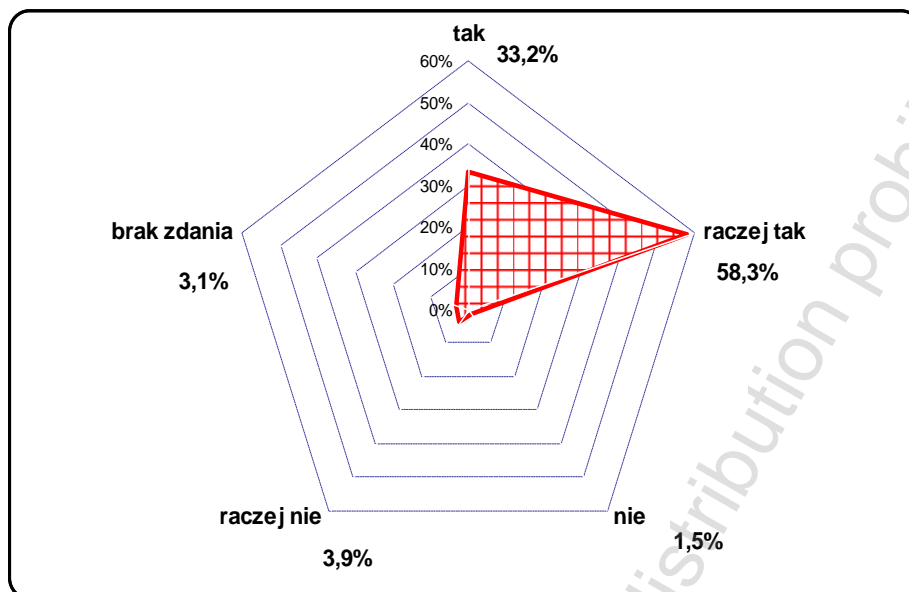
Źródło: *Badania własne, Wrocław 2009–2010 (N = 518)*

Z „wyborem nietrafnym” identyfikuje się natomiast 1,2% badanych, zarówno mężczyzn, jak i kobiet, co stanowi odpowiednio po 6 osób z każdej płci. Brak zdania wyraziło 12,4% mężczyzn oraz 5,8% kobiet w kontekście wszystkich osób partycypujących w badaniu. Wskazania te tworzą zbiór 94 jednostek, składający się z 64 mężczyzn i 30 kobiet. Ogółem 412 respondentów uznało, że wybór profesji oficera był krokiem właściwym, 12 osób uznało tę decyzję za niewłaściwą, a 94 osoby nie wyraziły swojej opinii na ten temat.

Kontynuując rozważania na temat pełnienia ról oficerskich, respondenci wypowiedzieli się o prognozie przyszłości zawodowej tej profesji. Jest to element istotny, ponieważ bezpośrednio wiąże się z poczuciem sensu podjętej aktywności zawodowej. Otrzymane w trakcie badań terenowych wskazania zostały przedstawione na rysunku 3.

Nie ulega wątpliwości, że zagadnienie związane z prognozą przyszłości zawodu oficera Wojska Polskiego, w ocenie respondentów, wypadło obiecująco, gdyż ponad 90% respondentów wykazało, że profesja wojskowa niesie ze sobą pozytywnie postrzeżoną przyszłość. Według tej właśnie grupy badanych jest to zajęcie, któremu towarzyszą dobre perspektywy na przyszłość, bez względu na zmieniającą się bezustannie rzeczywistość społeczną. *W mojej jednostce jest coraz więcej najnowszego, zaawansowa-*

nego technologicznie sprzętu łączności i informatyki. Jego wdrażanie jest zgodne z najnowszymi trendami, które można spotkać nawet w „cywilu”.

Rys. 3. Prognoza przyszłości zawodowej

Źródło: Badania własne, Wrocław 2009–2010 (N = 518)

Kiedy obserwuję dokonujące się, pozytywne w powyższym kontekście, zmiany, wiem, że to jest właśnie przyszłość sprawnego systemu dowodzenia wojskami i funkcjonowania całej armii (porucznik, 30 lat). Odpowiedzi negatywne w tym przypadku stanowiły 5,4%, natomiast „brak zdania” wyraziło 3,1% ankietowanych. Kolejnych danych dostarcza analiza prognozy przyszłości zawodu oficera w kontekście płci. Zagadnienie to odzwierciedla tabela 1.

Tabela 1. Płeć versus zawód oficera jako perspektywiczny

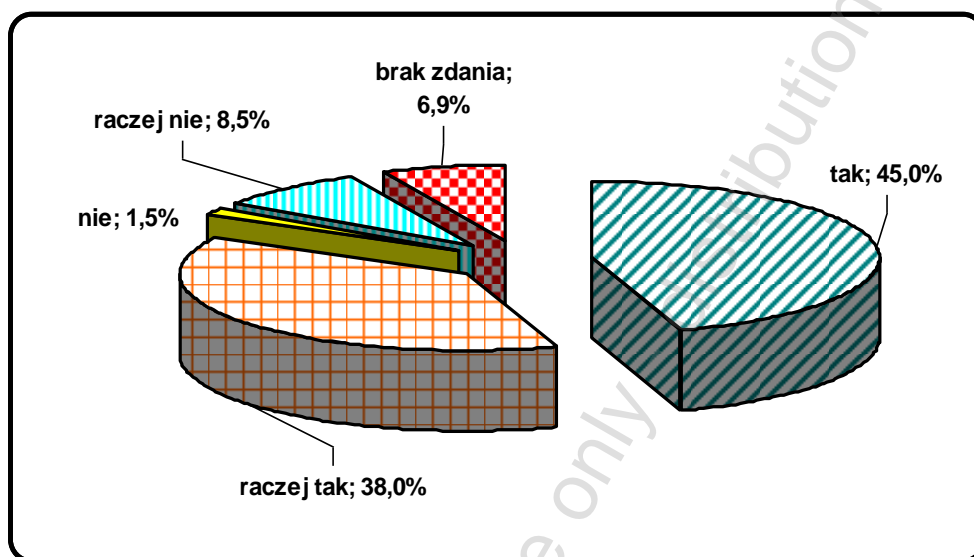
			Zawód perspektywiczny					Ogółem
			tak	raczej tak	nie	raczej nie	brak zdania	
Płeć	kobieta	Liczebność	55	84	0	0	0	139
		% z Ogółem	10,6%	16,2%	0%	0%	0%	26,8%
	mężczyzna	Liczebność	117	218	8	20	16	379
		% z Ogółem	22,6%	42,1%	1,5%	3,9%	3,1%	73,2%
Ogółem		Liczebność	172	302	8	20	16	518
		% z Ogółem	33,2%	58,3%	1,5%	3,9%	3,1%	100,0%

Źródło: Badania własne, Wrocław 2009–2010 (N = 518)

Analiza materiału empirycznego wskazuje, iż około jedna trzecia mężczyzn, poprzez wskazanie odpowiedzi „tak”, skłoniło się do stwierdzenia, że profesja ta ma przed sobą przyszłość. W przybliżeniu dwie trzecie badanych również prezentuje podobne

myślenie, dokonując wyboru odpowiedzi „raczej tak”. Na szczególną jednak uwagę zasługują odpowiedzi udzielone przez panie, z których wynika, że żadna z nich nie udzieliła negatywnej odpowiedzi i nie wykazała się brakiem zdania. Cała populacja przebadanych kobiet zdecydowanie pozytywnie wypowiedziała się na temat perspektywiczności tej profesji. Jedyne część męskiej grupy ankietowanych pejoratywnie ustosunkowała się do tej kwestii, udzielając odpowiedzi w następującej kolejności: „raczej nie” – 3,9% (20 osób), „brak zdania” – 3,1% (16 osób) oraz „nie” – 1,5% (8 osób).

W kontekście analiz postrzegania zawodu oficera Wojska Polskiego istotny jest również rozkład odpowiedzi na problem dotyczący zakładanego okresu pełnienia tej roli społecznej. Konfigurację tę zaprezentowano na rysunku 4.

Rys. 4. Procentowe wskazania dotyczące wykonywania zawodu oficera

Źródło: *Badania własne, Wrocław 2009–2010 (N = 518)*

Oceniając związek z zawodem oficera, ankietowani wyrażają nadzieję, że nie będzie ono epizodyczne. Odpowiedzi „tak” i „raczej tak” udzielone przez 83% respondentów dowodzą tego, że zawód ten nie jest traktowany w kategoriach przygody, a udzielający je oficerowie świadomi są wagi i jego znaczenia. Jednocześnie podkreślają, że wybór tego zawodu był słuszny i przygotowani są do jego kontynuowania. Do tego pytania, wskazując odpowiedź „brak zdania”, nie ustosunkowało się około 7% ankietowanych. Odpowiedzi negatywne zostały natomiast udzielone przez 10% ankietowanych. Ich szczegółowy rozkład prezentują w tabeli 2.

Tabela 2. Etap życia, do którego respondenci zakładają wykonywanie zawodu oficera

Cechy mające wpływ na czasokres wykonywania zawodu oficera	Ogółem	
	Liczebność	% z ogółem
Nabycie minimalnych praw emerytalnych	15	3%
Uzyskanie kwatery (mieszkania)	6	1,2%
Znalezienie lepiej płatnej pracy	31	6%

Źródło: *badania własne, Wrocław 2009–2010 (N = 518)*

Przedstawiony w tabeli rozkład cech różnicujących związanie się na stałe z zawodem oficera przez absolwentów wyższych szkół cywilnych został opracowany na podstawie odpowiedzi udzielonych przez 52 ankietowanych, którzy w poprzednim pytaniu negatywnie ustosunkowali się do tej kwestii. Wynika z niego, że blisko jedna trzecia spośród tychże badanych zamierza wykonywać zawód oficera do czasu nabycia minimalnych praw emerytalnych, a 6 osób do czasu uzyskania mieszkania od wojska. Pozostałych 31 respondentów zakłada pełnienie tej roli społecznej do czasu znalezienia lepiej płatnej pracy.

Na uwagę zasługuje jednak, fakt iż udzielona odpowiedź poprzedzała wejście w życie nowelizacji ustawy o zakwaterowaniu sił zbrojnych ze stycznia 2010 roku⁹. Zgodnie z ustawą zasadniczym sposobem zakwaterowania dla żołnierzy zawodowych pozostaje forma przydziału mieszkania służbowego, zasiedlanego tylko na czas pracy w wojsku. Żołnierzowi, który nabył prawo do emerytury, po zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej przysługuje natomiast odprawa mieszkaniowa. Ustawa umożliwia również zakwaterowanie, które może być realizowane poprzez nieodpłatne przydzielenie kwatery w internacie lub wypłatę należności mieszkaniowej w sytuacji, kiedy żołnierz sam zabezpiecza własne potrzeby mieszkaniowe. Ponadto ustawa utrzymuje dotychczasową możliwość bezpłatnego zakwaterowania w internacie. Obowiązujące prawo uniemożliwia obecnie wykup mieszkania po preferencyjnych cenach bądź ewentualnie zamieszkiwanie w nim przez nieokreślony czas.

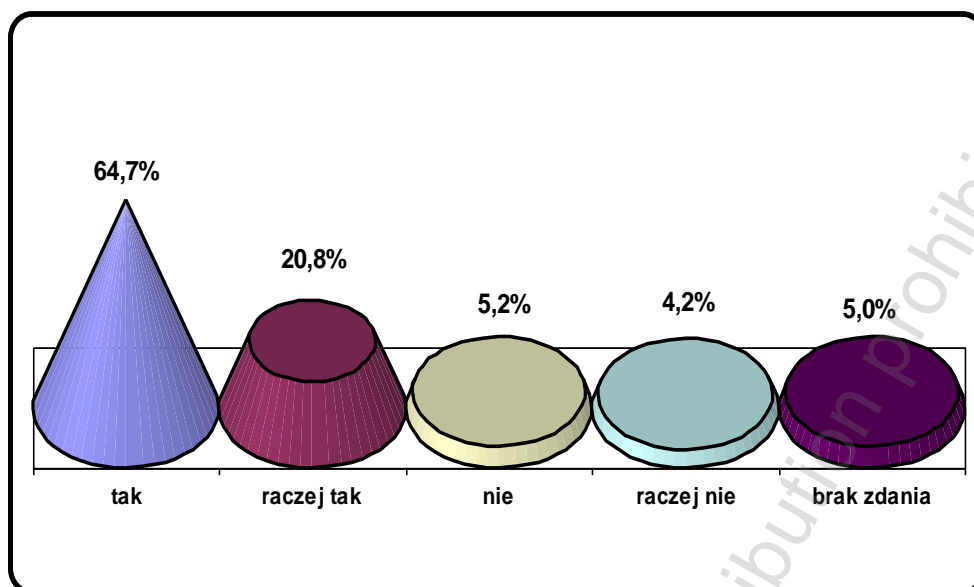
3. ZAWÓD OFICERA W UJĘCIU ZAWODÓW CYWILNYCH

Zawód oficera wydaje się być porównywalny do innych profesji, jednak wiele aspektów decyduje o jego odmienności. W swoich badaniach dostrzegają to Jan Maciejewski oraz Irena Wolska-Zogata. Zakładają oni odmienność zawodu wojskowego od zajęć cywilnych. Takie podejście wynika ze specyficznych relacji oficera zarówno ze swoimi przełożonymi, jak i podwładnymi¹⁰. W tej konwencji respondenci udzielali odpowiedzi na zagadnienia odnoszące się do różnic między profesją wojskowego a cywilnymi zawodami, co zaprezentowałem na rysunku 5.

Z zaprezentowanych wskazań wynika, że respondenci dostrzegają znaczny dysonans między zawodem oficera Wojska Polskiego a innymi zawodami. Ponad 85% uczestników badania potwierdziło znaczącą dywergencję dotyczącą tego zagadnienia. Odpowiedzi, które nie potwierdzają takiego zjawiska, udzieliło w sumie 9,4% respondentów, natomiast 5% nie ma zdania w tej kwestii. *Przed rozpoczęciem szkolenia w Studium Oficerskim i awansem na stopień oficerski pracowałem w kilku firmach. Dlatego w pracy w „cywilu” i wojsku dostrzegam znaczne różnice. W jednostce często pozostaję „po godzinach”, czasem wracam do domu tylko na noc, z powodu zadań służbowych z terminem „na wczoraj”. Nic więc dziwnego, że do służby wkrada się stres, niepokój i często niepotrzebna „panika” (porucznik, 32 lata).*

⁹ Ustawa z dnia 22 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 28, poz. 143). Ustawa zaczęła obowiązywać od 1.07.2010 r.

¹⁰ Zob. J. Maciejewski, I. Wolska-Zogata, *Zawód oficera Wojska Polskiego w toku transformacji. Studium socjologiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2004, s.18.

Rys. 5. Zawód oficera versus cywilne zawody

Źródło: Badania własne, Wrocław 2009–2010 (N = 518)

Istotnych danych z punktu widzenia różnic między profesją wojskową a innymi zawodami dostarcza analiza samodzielności decyzji o wykonywaniu tego zawodu. Poglądy oficerów przedstawiłem w tabeli 3.

Tabela 3. Różnice między zawodem oficera a cywilnymi zawodami versus samodzielność decyzji o wykonywaniu zawodu oficera

			Samodzielność decyzji w kwestii zawodu oficera					Ogółem	
			tak	raczej tak	nie	raczej nie	brak zdania		
Zawód oficera - różnice	tak	Liczebność	231	100	2	2	0	335	
		% z Ogółem	44,6%	19,3%	0,4%	0,4%	0%	64,7%	
	raczej tak	Liczebność	56	46	0	6	0	108	
		% z Ogółem	10,8%	8,9%	0%	1,2%	0%	20,8%	
	nie	Liczebność	18	9	0	0	0	27	
		% z Ogółem	3,5%	1,7%	0%	0%	0%	5,2%	
	raczej nie	Liczebność	14	8	0	0	0	22	
		% z Ogółem	2,7%	1,5%	0%	0%	0%	4,2%	
	brak zdania	Liczebność	12	12	0	0	2	26	
		% z Ogółem	2,3%	2,3%	0%	0%	0,4%	5,0%	
	Ogółem		Liczebność	331	175	2	8	2	518
			% z Ogółem	63,9%	33,8%	0,4%	1,5%	0,4%	100,0%

Źródło: Badania własne, Wrocław 2009–2010 (N = 518)

Analiza wyników przeprowadzonych badań terenowych ukazuje, że wśród kadry biorącej udział w badaniach zdecydowanie przeważa przekonanie o różnicy profesji

wojskowej w kontekście samodzielności podejmowania decyzji dotyczącej wykonywania tego zawodu. Spośród ponad 85% respondentów, którzy udzielili odpowiedzi potwierdzających istnienie różnic między zawodem oficera a innymi zawodami, około 55% zupełnie samodzielnie podjęło decyzję o wykonywaniu tej profesji. We wspomnianej grupie znalazło się kolejno około 30% osób, które na pytanie o samodzielność podejmowanej decyzji odpowiedziało „raczej tak”, 2% utożsamiających się z odpowiedziami „nie” i „raczej nie”. W tej kategorii odpowiedzi „brak zdania” nie odnotowano. W zaprezentowanej tabeli dostrzegamy również, że żaden z respondentów nie udzielił odpowiedzi negatywnych dla kategorii samodzielności decyzji o wykonywaniu zawodu oficera, co oznacza, że większość z nich była samodzielną w tym zakresie. Jednocześnie ani jeden ankietowany nie wskazał, że profesję wojskową można porównać z innymi zawodami, co z kolei świadczy o jej specyfice, osobliwości i niepowtarzalności.

W odniesieniu do różnic między zawodem oficera a zawodami cywilnymi istotny jest również rozkład odpowiedzi na pytanie otwarte dotyczące cech wyróżniających profesję oficerską. Udzielone odpowiedzi zaprezentowałem w tabeli 4.

Tabela 4. Cechy wyróżniające zawód oficera od cywilnych zawodów

Cechy różniące zawód oficera od innych zawodów	Ogółem	
	Liczebność	% z ogółem
Ciągła dyspozycyjność	321	62%
Stresogenność	275	53%
Dyscyplina	243	47%
Wymagania fizyczne i psychiczne	228	44%
Częste długotrwałe wyjazdy służbowe	186	36%
Wpływ na życie pozazawodowe	171	33%
Obciążenie dodatkowymi obowiązkami służbowymi	150	29%
Rozwój zawodowy (możliwość doksztalcania się i perspektywa awansów)	140	27%
Poczucie bezpieczeństwa socjalnego	119	23%
Prestiż wykonywania zawodu w społeczeństwie	109	21%
Praca z ludźmi (możliwość dowodzenia)	98	19%
Negatywne konsekwencje zdrowotne	73	14%

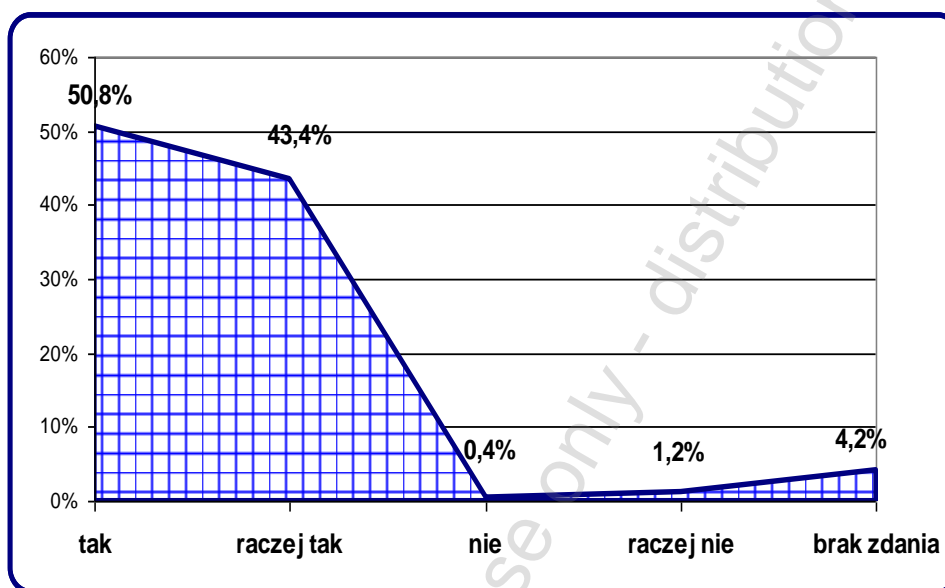
Źródło: *Badania własne, Wrocław 2009–2010 (N = 518)*

Z przedstawionych w tabeli czynników różniących zawód oficera od innych profesji wynika, że problemy dotyczące ciągłej dyspozycyjności, stresogenności, wymogów dyscypliny i innych uciążliwości istotnie wpływają na mało satysfakcjonujący obraz rzeczywistości. Respondenci dopatrują się zasadniczych odmienności w aspektach pejoratywnych, które odczuwają jako szczególnie uciążliwe podczas wykonywania tego zawodu. Czynniki pozytywne, jak choćby możliwość rozwoju osobistego, prestiż wy-

konywania zawodu w społeczeństwie czy praca z ludźmi, są dostrzegane w kategoriach mniej różnicujących.

4. PREDYSPOZYCJE NIEZBĘDNE DO ZAWODU OFICERA

Każdy zawód wymaga pewnych predyspozycji niezbędnych do jego wykonywania. Tak też jest z profesją oficera Wojska Polskiego. Jej swoistość i indywidualizm sprawia, że jest ona silnie zdeterminowana niezbędnymi do jej wykonywania predyspozycjami oraz cechami osobowościowymi, które są wymagane od jednostek ją wykonujących. Ciekawych wniosków w tym względzie dostarcza samoocena cech osobowości dokonana przez absolwentów wyższych szkół cywilnych. Deklarowane odpowiedzi przedstawiłem na rysunku 6.

Rys. 6. Samoocena predyspozycji niezbędnych do zawodu oficera

Źródło: Badania własne, Wrocław 2009–2010 (N = 518)

Integralnym elementem roli oficera jest samoocena predyspozycji niezbędnych do jej pełnienia. Około 94% respondentów sądzi, że posiada odpowiednie predyspozycje do wykonywania zawodu oficera. *Gdybym nie był przekonany o odpowiednich swoich cechach, nieodzownych do tego zawodu, sądzę, że nigdy nie zdecydowałbym się pójść do wojska. Zresztą zawsze w rodzinie powtarzali mi, że z moją determinacją i uporem idealnie nadaję się do tej właśnie pracy (porucznik, 28 lat); Myślę, że ukończony przeze mnie kierunek studiów cywilnych (psychologia) bardzo pomógł mi w wykonywaniu tego zawodu. Mam bardzo dobry kontakt z ludźmi, pomimo tego, że jestem kobietą (porucznik, 31 lat).* Odpowiedzi negatywne w tym względzie stanowią blisko 1,5% wskazań ankietowanych, natomiast 4,2% badanych nie miało zdania w tej kwestii. Aby bardziej dogłębnie wyjaśnić podjęte zagadnienia, zwróciłem się do badanej kadry o określenie istotnych predyspozycji niezbędnych do wykonywania zawodu oficera Wojska Polskiego tabela 5.

Dokonując analizy wyników przedstawionych w tabeli 5, odzwierciedlających samoidentyfikację oficerów z pożądanymi cechami i umiejętnościami niezbędnymi do

wykonywania zawodu oficera, można wywnioskować, że respondenci szczególnie wyraźnie utożsamiają się z pozytywnymi walorami profesji wojskowej.

Tabela 5. Predyspozycje niezbędne do zawodu oficera

Cechy osobowościowe	Ogółem	
	Liczebność	% z ogółem
Dyscyplina własna	300	58%
Kultura osobista	290	56%
Umiejętność słuchania i współpracy z podwładnymi	259	50%
Poczucie odpowiedzialności	254	49%
Stanowczość i zdecydowanie	243	47%
Zdolność przewodzenia, kierowania i dowodzenia	228	44%
Umiejętność dostosowania się do zmian	207	40%
Odporność fizyczna i psychiczna	202	39%
Sprawiedliwość i uczciwość	186	36%
Wymagalność	171	33%
Umiejętności profesjonalne (specjalistyczne)	150	29%
Zdolność do poświęceń	88	17%

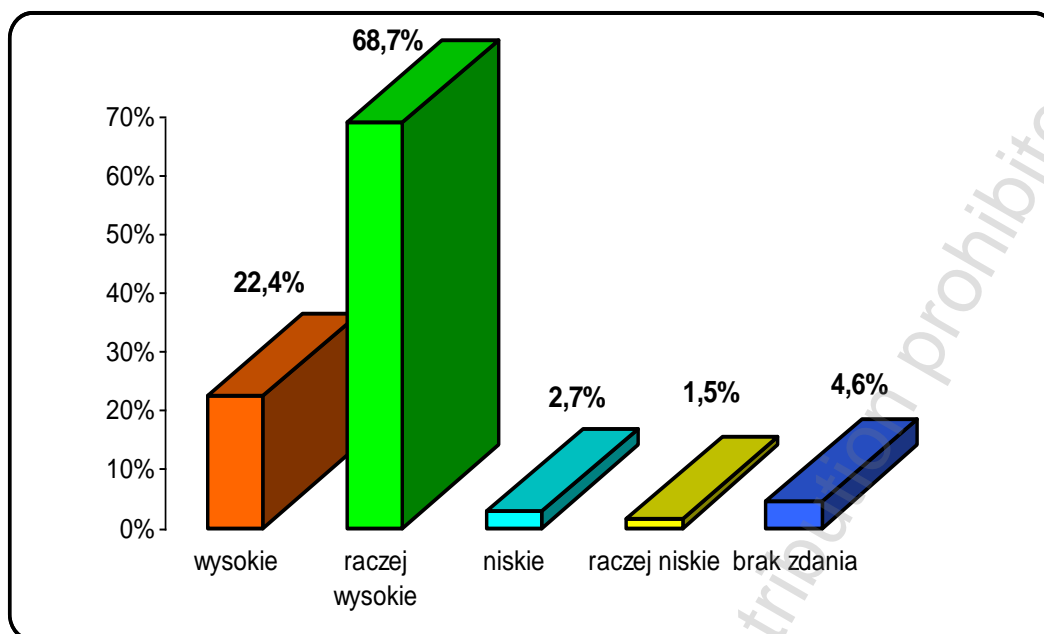
Źródło: *Badania własne, Wrocław 2009–2010 (N = 518)*

Badani wskazywali zarazem predyspozycje pryncypialne oraz instrumentalne niezbędne ich zdaniem do wykonywania tej profesji. Najczęściej respondenci wskazywali następujące umiejętności i cechy: dyscyplina własna – 58%, kultura osobista – 56%, umiejętność słuchania i współpracy z podwładnymi – 50%, poczucie odpowiedzialności – 49%, stanowczość i zdecydowanie – 47%. Wysoko oceniają również takie predyspozycje, jak: zdolność przewodzenia, kierowania i dowodzenia – 44%, umiejętność dostosowania się do zmian (miejsce zamieszkania, wyjazdy na misje, ćwiczenia) – 40%, odporność fizyczna i psychiczna – 39% oraz sprawiedliwość i uczciwość – 36%.

Ocena własnych predyspozycji do pełnienia roli oficera stanowi kolejny obszar, który poddano analizie. Wypowiedzi ankietowanych w tej kwestii przedstawiono na rysunku 7.

Badani oficerowie oceniają się pozytywnie – co obrazuje powyższy rysunek – i stwierdzają, że posiadają cechy niezbędne do pełnienia roli oficera (odpowiedzi „wysokie” i „raczej wysokie” stanowią 90%). Około 4% ankietowanych udzieliło odpowiedzi negatywnych i utożsamia się z posiadaniem niskich walorów niezbędnych do wypełniania tej funkcji, natomiast 4,6% nie posiada zdania na ten temat.

Interesujących danych dostarcza również tabela 6, w której zaprezentowałem odpowiedzi kadry oficerskiej dotyczące posiadania odpowiednich cech osobowości w ujęciu oceny poziomu własnych predyspozycji do zawodu wojskowego.

Rys. 7. Ocena własnych predyspozycji do zawodu oficera

Źródło: *Badania własne, Wrocław 2009–2010 (N = 518)*

Tabela 6. Posiadanie odpowiednich cech osobowości *versus* własne predyspozycje

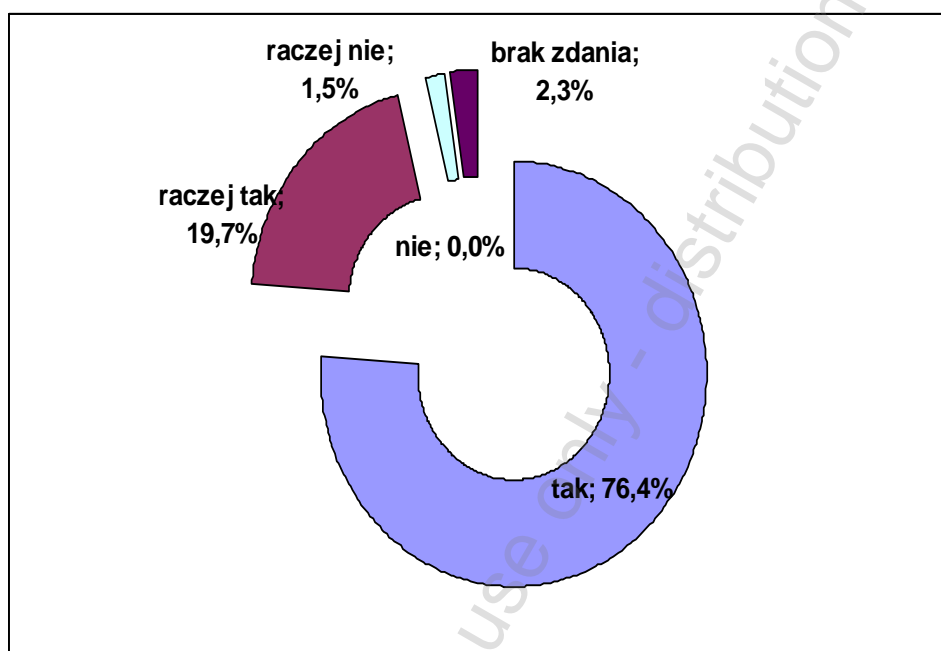
			Ocena własnych predyspozycji					Ogółem
			wysokie	raczej wysokie	niskie	raczej niskie	brak zdania	
Posiadanie odpowiednich cech osobowości	tak	Liczebność	102	157	0	0	4	263
		% z Ogółem	19,7%	30,3%	0%	0%	0,8%	50,8%
	raczej tak	Liczebność	12	193	8	2	10	225
		% z Ogółem	2,3%	37,3%	1,5%	0,4%	1,9%	43,4%
	nie	Liczebność	0	0	0	2	0	2
		% z Ogółem	0%	0%	0%	0,4%	0%	0,4%
	raczej nie	Liczebność	0	0	2	4	0	6
		% z Ogółem	0%	0%	0,4%	0,8%	0%	1,2%
	brak zdania	Liczebność	2	6	4	0	10	22
		% z Ogółem	0,4%	1,2%	0,8%	0%	1,9%	4,2%
Ogółem		Liczebność	116	356	14	8	24	518
		% z Ogółem	22,4%	68,7%	2,7%	1,5%	4,6%	100,0%

Źródło: *Badania własne, Wrocław 2009–2010 (N = 518)*

Przeprowadzona analiza danych empirycznych pozwala sądzić, że około 90% absolwentów wyższych szkół cywilnych, zdecydowanie wysoko oceniających swoje

predyspozycje, posiada również właściwe cechy i umiejętności niezbędne do wykonywania profesji oficera. Szczególnie zastanawiające są wskazania respondentów, którzy poprzez udzielenie odpowiedzi „raczej tak” stwierdzili, że posiadają odpowiednie cechy osobowości, natomiast wskazując odpowiedzi „niskie” i „raczej niskie”, oceniają swoje predyspozycje do wykonywania zawodu oficera negatywnie. Brak zdania dla obu występujących w tabeli cech jest charakterystyczne dla 1,9% oficerów.

Ważnym składnikiem właściwego wykonywania zawodu oficera jest zagadnienie związane z odczuwaniem dumy i satysfakcji, stanowiących pozytywną konsekwencję związaną z wykonywaniem tej profesji. Deklarowane odpowiedzi zaprezentowano na rysunku 8.

Rys. 8. Duma i satysfakcja z wykonywania zawodu oficera

Źródło: badania własne, Wrocław 2009–2010 (N = 518)

Dokonując analizy wyników badań, zwróciłem uwagę, iż około trzech czwartych respondentów jest przekonanych o odczuwaniu dumy i satysfakcji z wykonywanego zawodu oficera. Odpowiedzi „raczej tak” zostały udzielone przez blisko jedną piątą kadry. Szczególnie zadowolający jest brak odpowiedzi negatywnych. W postawionym pytaniu 1,5% absolwentów uczelni cywilnych skłoniło się do udzielenia odpowiedzi „raczej nie”, natomiast 2,3% nie miało zdania w tej kategorii.

Następnie w badaniach własnych dokonano porównania dwóch kategorii, tj. czynnika związanego z udziałem oficerów w misjach poza granicami kraju oraz dumy i satysfakcji z powodu wykonywania zawodu oficera. Analizę wyników odpowiedzi w przedstawionych kategoriach zaprezentowano w tabeli 7.

Czynnik związany z udziałem oficerów w misjach poza granicami kraju oraz dumę i satysfakcję z powodu wykonywania zawodu wojskowego, poparte udzieleniem odpowiedzi „tak” i „raczej tak” w obu tych kategoriach, podziela łącznie 216 respondentów, co stanowi 41,7% badanych. Sprzeciw dla misji pokojowych i stabilizacyjnych

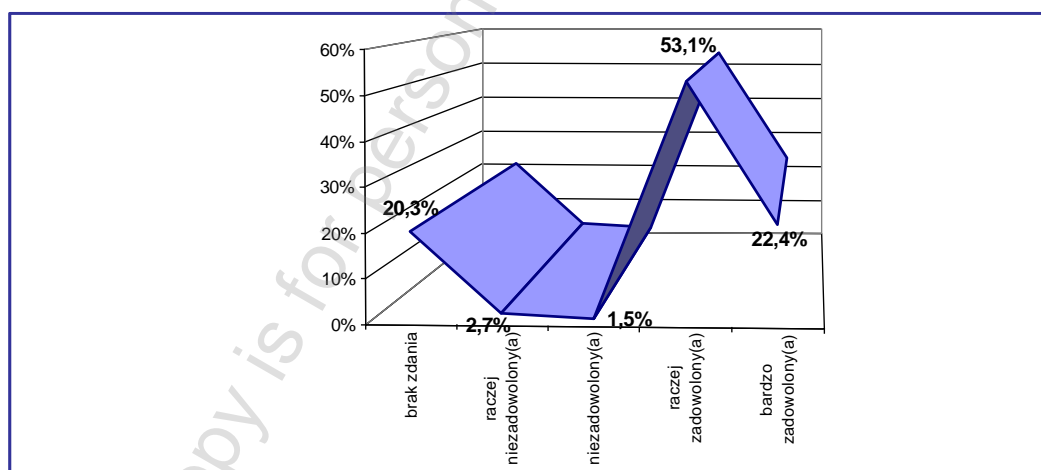
jako czynnika ważkiego w wykonywaniu profesji wojskowej wskazało 278 absolwentów uczelni cywilnych. Spośród tej grupy 269 oficerów (51,9%) uznało jednocześnie dumę i satysfakcję jako istotny element zawodu oficera. W takim razie udział w misjach poza granicami kraju nie stanowi wystarczająco zadowalającego powodu, zdaniem oficerów, do dumy i satysfakcji z wykonywania tej profesji.

Tabela 7. Udział oficerów w misjach pokojowych i stabilizacyjnych versus dumą i satysfakcją z zawodu oficera

			Duma i satysfakcja z wykonywania zawodu oficera				Ogółem	
			tak	raczej tak	raczej nie	brak zdania		
Udział w misjach	tak	Liczebność	109	16	0	3	128	
		% z Ogółem	21,0%	3,1%	0%	0,6%	24,7%	
	raczej tak	Liczebność	73	18	3	4	98	
		% z Ogółem	14,1%	3,5%	0,6%	0,8%	18,9%	
	nie	Liczebność	157	41	4	3	205	
		% z Ogółem	30,3%	7,9%	0,8%	0,6%	39,6%	
	raczej nie	Liczebność	46	25	1	1	73	
		% z Ogółem	8,9%	4,8%	0,2%	0,2%	14,1%	
	brak zdania	Liczebność	11	2	0	1	14	
		% z Ogółem	2,1%	0,4%	0%	0,2%	2,7%	
	Ogółem		Liczebność	396	102	8	12	518
			% z Ogółem	76,4%	19,7%	1,5%	2,3%	100,0%

Źródło: Badania własne, Wrocław 2009–2010 (N = 518)

Kolejny problem podjęty w badaniu dotyczył satysfakcji z wykonywania zawodu oficera. Wskazania respondentów odzwierciedlono na rysunku 9.

Rys. 9. Ocena zadowolenia z wykonywania zawodu oficera

Źródło: Badania własne, Wrocław 2009–2010 (N = 518)

Odpowiedzi udzielone przez oficerów ukazują ich samoidentyfikację związaną z tą kategorią. Około trzech czwartych respondentów wykazało, że są pozytywnie usatysfakcjonowani do wykonywania tego zawodu. Brak zdania wykazała jedna piąta badanych, a nieco ponad 4% negatywnie odniosło się do wypełniania obowiązków oficera. Istotne w omawianej kategorii są również dane dotyczące satysfakcji badanych z wykonywania zawodu oficera w odniesieniu do zajmowanego stanowiska służbowego. Deklarowane odpowiedzi ilustruje tabela 8.

Tabela 8. Zajmowane stanowisko służbowe *versus* satysfakcja ze służby (pracy)

			Satysfakcja ze służby				Ogółem	
			bardzo zadowolony(a)	raczej zadowolony(a)	niezadowolony(a)	raczej niezadowolony(a)		brak zdania
Stanowisko służbowe	dowódcze	Liczebność	92	241	6	12	95	446
		% z Ogółem	17,8%	46,5%	1,2%	2,3%	18,3%	86,1%
	sztabowe	Liczebność	8	8	0	0	4	20
		% z Ogółem	1,5%	1,5%	0%	0%	0,8%	3,9%
	logistyczne	Liczebność	16	24	0	0	4	44
		% z Ogółem	3,1%	4,6%	0%	0%	0,8%	8,5%
	wychowawcze	Liczebność	0	0	0	2	0	2
		% z Ogółem	0%	0%	0%	0,4%	0%	0,4%
	dydaktyczno-naukowe	Liczebność	0	0	2	0	2	4
		% z Ogółem	0%	0%	0,4%	0%	0,4%	0,8%
	inne	Liczebność	0	2	0	0	0	2
		% z Ogółem	0%	0,4%	0%	0%	0%	0,4%
	Ogółem	Liczebność	116	275	8	14	105	518
		% z Ogółem	22,4%	53,1%	1,5%	2,7%	20,3%	100,0%

Źródło: *Badania własne, Wrocław 2009–2010 (N = 518)*

Spośród 446 oficerów zajmujących stanowiska dowódcze (co stanowi 86,1% badanej populacji) 333 osoby są usatysfakcjonowane pełnieniem takiej służby (64,3%). W grupie tej niezadowoleni stanowią 3,5%, a „brak zdania” wyraziło 18,3% respondentów. Nie odnotowano negatywnych wyników w zakresie zadowolenia ze służby wojskowej wśród osób zajmujących stanowiska sztabowe. Czterej oficerowie nie określili swego stosunku do tego czynnika, wybierając odpowiedź „brak zdania”. Szesnastu oficerów jest usatysfakcjonowanych z powodu pełnienia tej roli społecznej. Spośród całej dwudziestoosobowej grupy kadry zajmującej te stanowiska służbowe zadowoleni stanowią aż 80%. Równie obiecujące są odpowiedzi udzielone przez kadrę pracującą na stanowiskach logistycznych. Wszyscy oficerowie zajmujący te stanowiska służbowe tworzą zbiór 44 jednostek. Czterdzieści z nich wyraża zadowolenie z faktu wykonywania profesji wojskowej. Taki wynik stanowi ponad 90% usatysfakcjonowanych absolwentów wyższych szkół cywilnych wśród tych, którzy zajmują stanowiska logistyczne. Pozostali czterej nie posiadają zdania na ten temat. Z kolei oficerowie wyznaczeni do

objęcia stanowisk wychowawczych nie czują się spełnieni, natomiast zajmujący stanowiska dydaktyczne i naukowe po połowie podzielają opinie o ich niezadowoleniu i braku wyrobionej opinii w tej kwestii. Największa liczba zadowolonych oficerów pracuje na stanowiskach dowódczych. Należy jednak uwzględnić fakt, że osoby te stanowią 86,1% ogółu badanych. Rozpatrując szczegółowo tę kategorię, można wywnioskować, że zadowoleni oscylują w granicach około 75% osób zajmujących te stanowiska. Jest to wskazanie gorsze od osób będących na stanowiskach logistycznych (90% zadowolonych) oraz sztabowych (80% zadowolonych).

PODSUMOWANIE

Zaprezentowane w referacie wyniki badań ukazują, że zawód oficera stwarza perspektywę dostatniego funkcjonowania w społeczeństwie i możliwość rozwoju osobistego. Zapewne takie pojmowanie tej profesji wpłynęło na zdecydowane przekonanie respondentów o związaniu się z nim na stałe. Jednocześnie są oni przeświadczeni, że wybór tej profesji był właściwy, a oni sami posiadają odpowiednie predyspozycje do jego wykonywania. Oficerowie uczestniczący w badaniach potwierdzają znaczną dysproporcję pomiędzy profesją wojskową i innymi zawodami, podkreślając, że jej wyróżnikami są przede wszystkim zagadnienia ciągłej dyspozycyjności, stresogenności oraz wymogów dyscypliny. Ważną kwestią jest również identyfikowanie się absolwentów wyższych szkół cywilnych z pożądanymi cechami i umiejętnościami niezbędnymi do wykonywania zawodu oficera. Dokonana przez badanych ocena własnych predyspozycji wskazuje na posiadanie przez nich, w stopniu wysokim w ich opinii, cech i umiejętności przydatnych w tej profesji. Analiza udzielonych odpowiedzi wskazała ponadto, że zawód ten stanowi źródło dumy i satysfakcji respondentów. Takie postrzeganie rzeczywistości sprzyja jednocześnie budowaniu zadowolenia i jest sprzyjającym czynnikiem do pełnienia tej roli społecznej.

LITERATURA

1. Jarmoszko S., *Oficerowie Wojska Polskiego przełomu wieków. Zarys socjologii empirycznej zawodu oficera*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2001.
2. *Kadra zawodowa Wojska Polskiego w procesie zmian instytucjonalno-organizacyjnych i społecznych*, pod. Red. Chojnacki W., AON, Warszawa 2005.
3. Maciejewski J., *Oficerowie Wojska Polskiego w okresie przemian społecznej struktury i wojska. Studium socjologiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002.
4. Maciejewski J., *Science in the Study of Dimensions of Security: Based on Disposable Groups of the Sociology Department at the University of Wrocław*, [in:] *Different Faces of Security From Knowledge to Management*, ed. K. Raczkowski, W. Kegö, M. Zuber, Institute for Security and Development Policy, Stockholm-Nacka 2010.
5. Maciejewski J., Wolska-Zogata I., *Zawód oficera Wojska Polskiego w toku transformacji. Studium socjologiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2004.
6. Morawski Z., *Prawne determinanty pozycji, roli i statusu warstw dyspozycyjnych społeczeństwa Polski na przykładzie trzech organizacji formalnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2005.

7. *Słownik języka polskiego PWN*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
8. Sowa K.Z., *Wstęp do socjologicznej teorii zrzeszeń*, PWN, Warszawa 1988.
9. Szweda E., *Wzory osobowe oraz system wartości żołnierzy zawodowych WP*, WIBS, Warszawa 1998.
10. Turowski J., *Socjologia. Wielkie struktury społeczne*, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2000.
11. Ustawa z dnia 18 września 2001 roku o ułatwieniu zatrudnienia absolwentom szkół (Dz.U. Nr 122, poz. 1325).
12. Ustawa z dnia 20 grudnia 2002 roku o zmianie ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu oraz ustawy o systemie oświaty (Dz.U. Nr 6, poz. 65).
13. Ustawa z dnia 22 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 28, poz. 143).
14. Veblen T., *Teoria klasy próżniaczej*, Warszawskie Wydawnictwo Literackie MUZA SA, Warszawa 2008.

OFFICER PROFESSION IN NEW SOCIAL CONSIDERATIONS BASED ON ROLES PERFORMED BY CIVILIAN UNIVERSITY GRADUATES

Summary

Being competent to serve as officers in the Polish Armed Forces is an important element for the creation and preservation of the security system of the country. The author's own research shows that performing this social role is treated dichotomously by graduates from civilian universities. On the one hand, this unique vocation is treated in material terms. The performance of the officer profession is identified with higher status and supports the opinion of good pay. On the other hand, the officer profession is seen from the angle of intangible values related to patriotism and ethos. It is these values that are particularly conducive to the proper performance of this role. The characteristics presented in this article may constitute, according to the author, the basis for a more profound analysis of the features necessary for officer-candidates.

Keywords: *profession, officers, social role, graduates from civilian universities, commissioning course of MALF*

NOTA BIOGRAFICZNA

mjr dr Marcin LIBERACKI – wykładowca w Instytucie Dowodzenia w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu. W obszarze jego zainteresowania leżą zagadnienia funkcjonowania grup dyspozycyjnych w aspektach teorii zmiany społecznej, instytucji totalnej, roli społecznej oraz motywacji. Jest autorem kilkadziesiątu publikacji oraz monografii m.in. z obszaru socjologii bezpieczeństwa i grup dyspozycyjnych oraz wojska. Organizator konferencji międzynarodowych oraz sympozjów naukowych.